

PTICA I KONJ U SOLARNOJ DINAMICI SVIJETA

UDK 903.26 (497.5) "638"
Primljeno/Received: 2003. 06. 10
Prihvaćeno/Accepted: 2003. 09. 15.

Sineva Kukoč
HR 23000 Zadar
Odjel za arheologiju
Sveučilište u Zadru
Obala kralja Petra Krešimira IV. 2

Liburnski pektoralni s konjskim protomama vjerojatno su nastali prema japodskim uzorima u mlade željezno doba. Ikonografija japodskih i liburnskih pektoralna s konjskim protomama iz 6. - 5./4. st.pr. Kr. derivat je "sunčeve lađe" s antitetičnim pticama iz kasnobrončanodobne kulture polja sa žarama. "Podunavska" simbolika "ptičje lađe", u svojim izvornim aspektima, kod Japoda, Liburna i drugdje morala je biti "potrošena" u mlade željezno doba. Ostala je prisutna samo u svojoj solarnoj univerzalnosti. "Sjećanje" na nju dokumentira pojava konja u strukturi pektoralna.

Ključne riječi: ptica, konj, solarnost, kultura polja sa žarama, Japodi, Liburni, ikonografija, simbolika

Motiv "ptičje lađe" ("Vogelbarke"), tipičan za Podunavlje u kasnoj bronci, osobito od 10. st., kontinuirano u mnogim kulturama željeznog doba, uključujući i one koje nisu doživjele "spaljivanje" i slične vidove "podunavske" duhovnosti. No, je li željeznodobna "ptičja lađa" liburnska, picenska, ali i japodska, dolenska, ili neka druga, simboličan sklop ili samo znak, možda ukras?

U novonastalim društvenim i religijskim okolnostima, osobito u 6.-5./4. st.pr.Kr., nije li bio neizbježan nestanak izvorne ("podunavske") simbolike u oblicima "Urnenfelder" tipa?

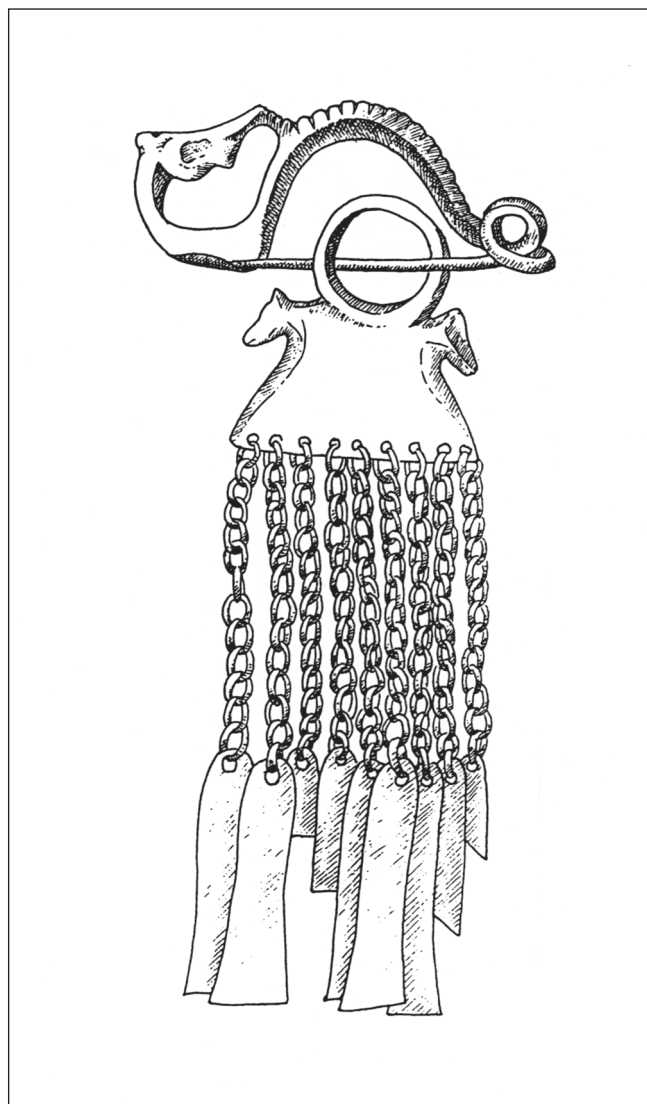
Ova pitanja, više puta postavljena, osobito u opravdana kada u ikonografskoj sintaksi "Urnenfelder" tipa iz željeznog doba ptica biva zamijenjena likom konja. Potvrđuje li upravo ova zamjena tezu o "hlađenju" i gubljenju (izvorne) solarne simbolike liburnskih, japodskih i drugih pektoralna, uključujući i one najstarije (npr. liburnske iz Nina, Zatonja), iz ranog željeznog doba (8. - 7. st.pr.Kr.) (Batović 1981 : sl. 12 ; Majnarić-Pandžić 1998 : 308-309)?

"Na sjevernom Jadranu i u najbližem zaleđu nosili su se i vrlo karakteristični pektoralni s trapezoidnim pločicama koje na gornjim uglovima završavaju antitetično postavljenim i vrlo stiliziranim konjskim glavicama." Ti pektoralni "bili su nošeni od kraja 6. stoljeća, a osobito rado tijekom 5. i u ranom 4. stoljeću prije Krista" .

Ovi citati iz najnovije sinteze Nives Majnarić-Pandžić ističu važnost pektoralnog nakita s antitetičnim konjskim protomama tijekom 6. - 5./4. st. pr. Kr. na sjevernom liburnskom prostoru (Sl. 1-2), odnosno, iz Vinice (Sl. 3) (Majnarić-Pandžić 1998 : 311, sl. 132, 134).

Njima se priključuju i japodski pektoralni istog tipa iz Like (Lo Schiavo 1970 : T 35, 8-9, 11, 16-17; karta VII) (Sl.4-8) i Pounja (Sl. 9) (Drechsler-Bižić 1978 : 415, sl. 25/5; Lo Schiavo 1970: T. 35/12).

Pektoralni s konjskim protomama češći su kod Japoda nego kod Liburna. Kako su za sada koncentrirani na sjevernom liburnskom prostoru, vjerojatno su inspirirani japodskim uzorima (Batović 1981 : 24).

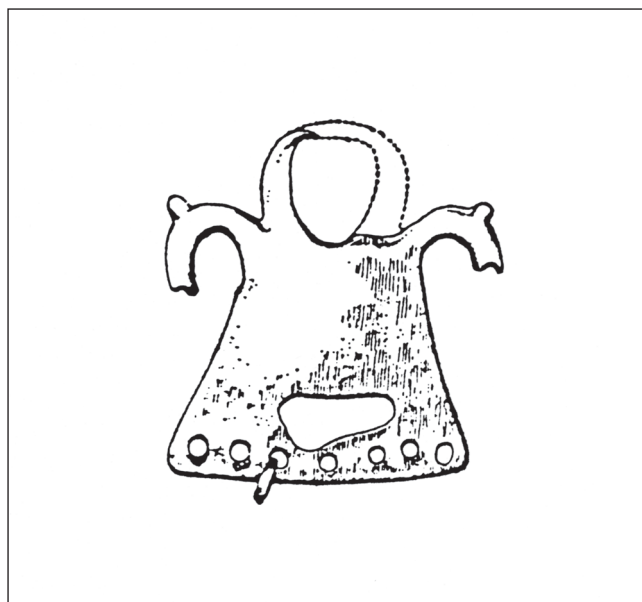

Sl. 1 Fibula s pektoralnim privjeskom iz Grobnika (prema Majnarić-Pandžić 1998)

Ikonografija liburnskih¹, ali i japodskih² pektorala s konjskim protomama derivat je “sunčeve lađe” s antitetičnim pticama iz kasne bronce. Oni su, dakle, forma svojevrsne “konjske lađe” iz mlađeg željeznog doba.

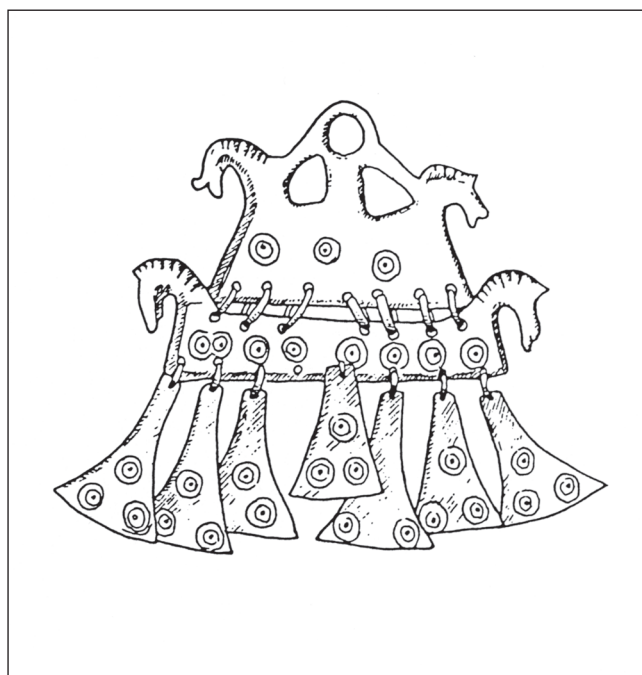
Poznat je samo opći (solarni) karakter simbolike kulture polja sa žarama (Kossack 1954: 79-84) Štošta je ipak nepoznato o toj solarnosti; nejasan je i nadalje ikonografski (simbolički?) udio Egeje u tvorbi “sunčeve lađe”, tj, “sunčevih kola” - temeljnog motiva i simboličkog sklopa kulture polja sa žarama.

“Urnfelder” lađu/kola vuku ptice, odnosno, ptice vuku disk smješten posred lađe/kola (Sl. 11). Disk na sunčevoj lađi ili pak kotač sunčevih kola u pravilu

Sl. 2 Privjesak iz Grobnika (prema Batović 1981)

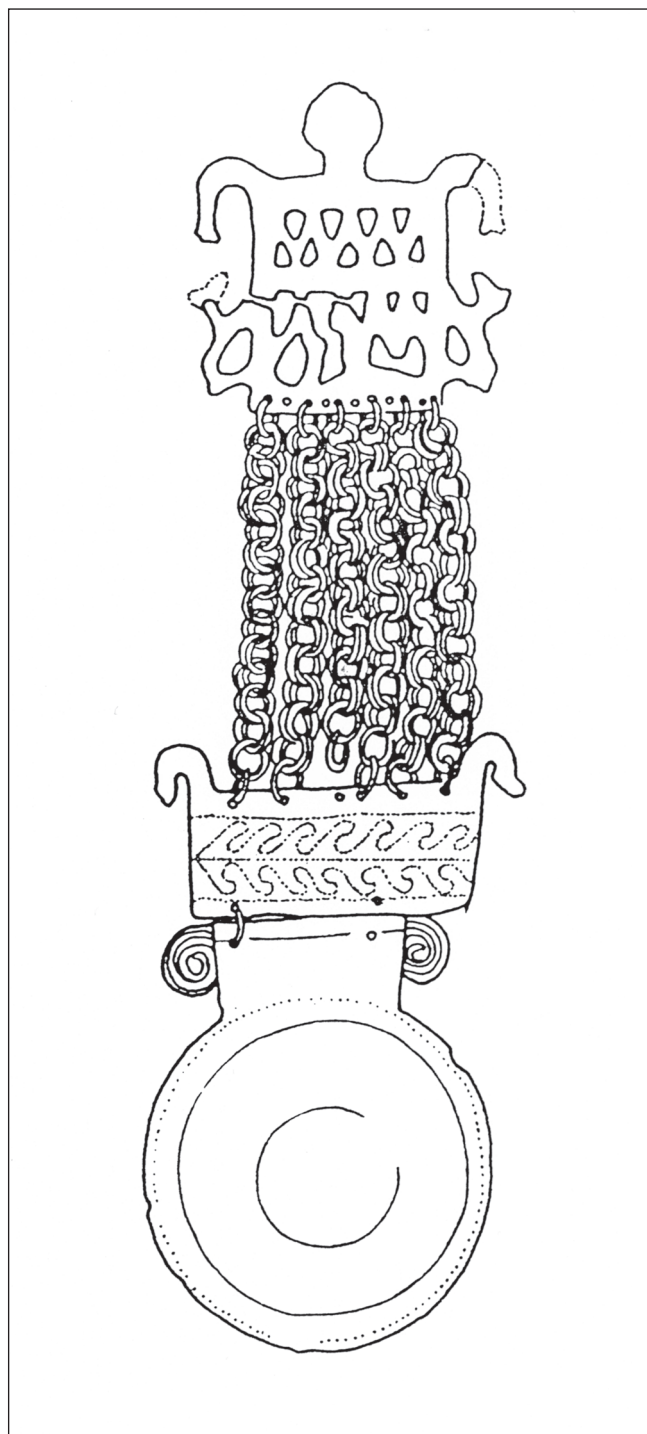
simbolizira sunce. Disk (Sunce) samo je ponekad likovno predočeno. Često se na njega ikonografski tek aludira; ono se iz likovnog konteksta pretpostavlja. Ova solarna sinteza dočarava arhaičnu alegoriju o kretanju Sunca tijekom dana i godine. Govori o dnevnom ili godišnjem dizanju/spuštanju sunca na svodu, za zimskog, odnosno, ljetnog solsticija, o njegovoj vožnji i tonjenju u vodama

Sl. 3 Pektoral iz Vinice (prema Majnarić-Pandžić 1998)

¹ Kod Liburna “sunčeva lađa” (privjesci) dobro je zastupljena u starije željezno doba, sve do 6./5.st., no, pojavljuje se i kasnije (Nadin, gr. 1). (Batović 1981 : 23, 134, sl. 13/10)

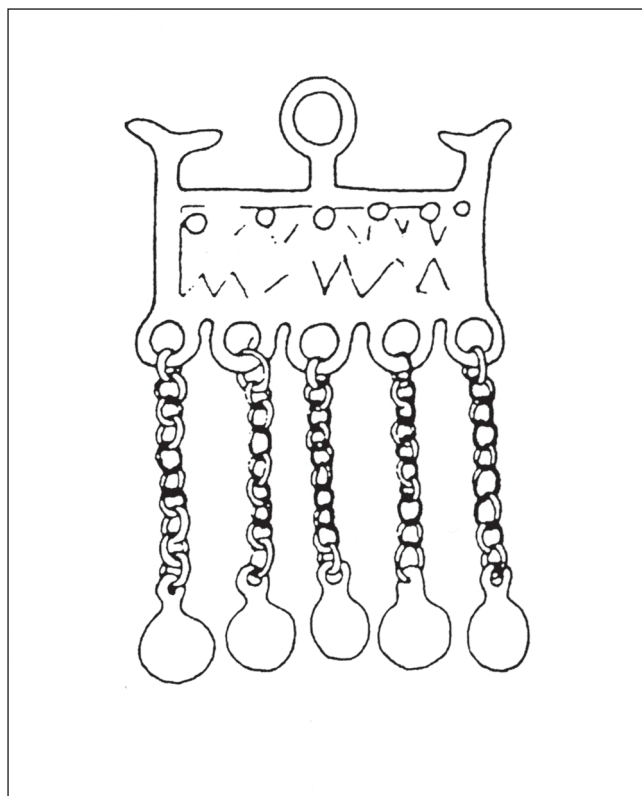
² Japodi, koji su bili izloženi izravnom utjecaju kulture polja sa žarama i njezinim predajama, izraženiju “solarnu ikonografiju” imaju tek od 6. st., prema postojećim arheološkim izvorima.

Sl. 4 Pektoral iz Kompolja (prema Lo Schiavo 1970)

(nebeskog) Oceana, koji u starim kozmologijama često okružuje zemlju (usp. Ježić 1986 : 85). Mada osebujnih formi i značenja, "podunavska" ikonografsko-simbolička sintaksa tek je dio univerzalne simbolike (kružnog) kretanja- dinamične slike svijeta, koja je svojstvena mnogim arhaičnim kulturama.

Ptice maksimalno ističu dinamičnost prizora. Sažetim likovnim jezikom, na granici apstrakcije, cijeli sklop

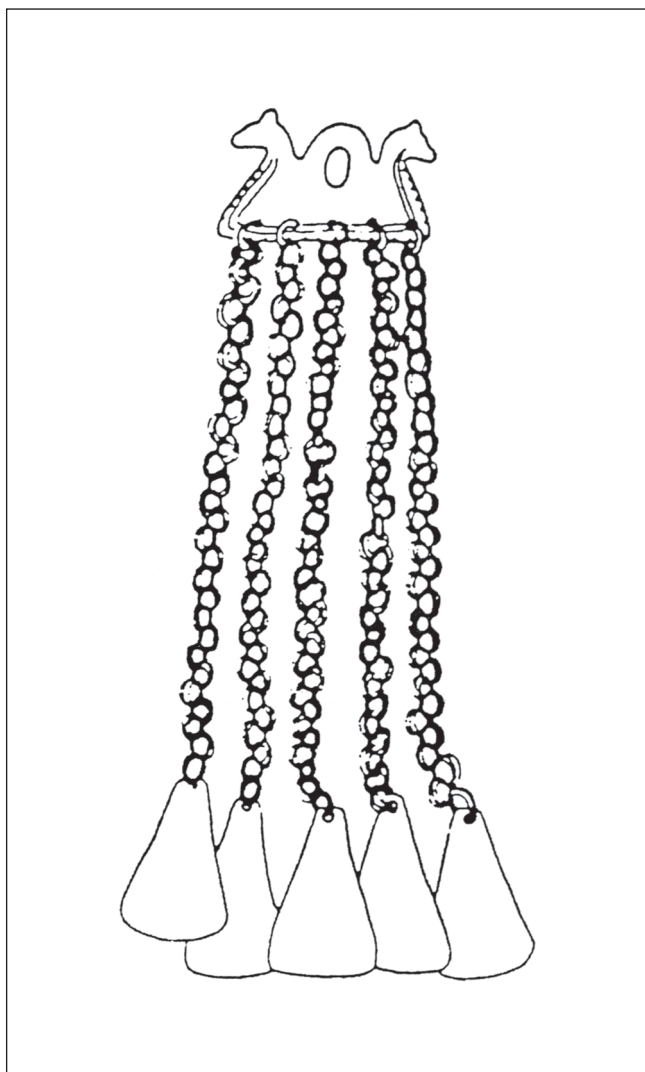
Sl. 5 Pektoral iz Kompolja (prema Lo Schiavo 1970)

jasno govori o procesu/ciklusu u zemaljskim i nebeskim prostorima, vremenu koje se mijena, odlazi, vraća, ponavlja, obnavlja, koje je Suncem fiksirano i izmjereno. Sunce je ono što mjeri vrijeme.

Ptice su izvorno zamišljene kao selice - barske ptice; jer, one potenciraju ideju premještanja, te uspostavljaju odnos vode i Sunca koje se skriva u (nebeskom) Oceanu. U općoj solarnosti prizora, ptica primarno ima solarna značenja. Ponekad (u brončano ili željezno doba) kola vuku upravo veliku pticu, plastičnu, "realističnu", koja je stoga prava zamjena za disk/Sunce na kolima/lađi (Glasinac, Este, Salerno, Bisenzio, Tarquinija, Canosa i dr).³

Kola s kotačima nisu uvijek "realistično" predložena. Pektoral iz Rimavske Sobote - Rimaszombat (Gimbutas 1965 : 327, sl. 228) su "ptičja kola" u ortogonalnoj projekciji. Kao kod mnogih brončanodobnih crteža kola koja vuku različite životinje (Woytowitsch 1978 : T. 48/262-276) i na pektoralu iz Rimavske Sobote, jedan iznad drugog, nanizani su parovi kotača. Ta vertikala zapravo je rudo kola, koje podsjeća na mikrokozmičku os (os svijeta). Kola ili pak kotač/disk služili su i u ritualnoj praksi kulture polja sa žarama. Kotač - simbol sunca, i kola - simbol promjena - koriste se u različitim kulturnim kontekstima pri solarnim obredima, npr. u vedskim svečanostima vezanim za žrtvenu vatru, solsticijske obrede (Macdonell 1974: 155).

³ Woytowitsch 1978: T. 27/139; T. 28/134,135; T. 29/136,140

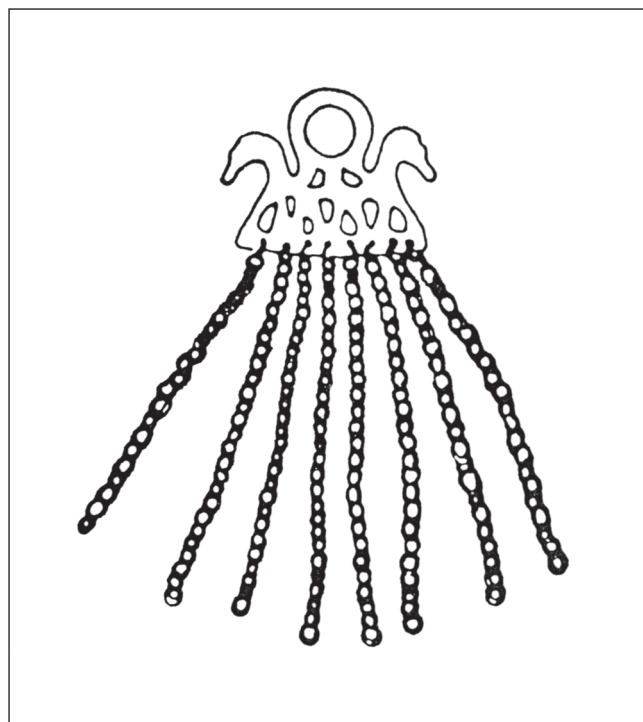
Sl. 6 Pektoral iz Kompolja (prema Lo Schiavo 1970)

Opće oznake solarne "Urnenfelder" sinteze nadilaze okvir podunavskog svijeta kasne bronce; dio su drevne indoeuropske solarne "slike svijeta".

I stara grčka solarna alegorija srodna joj je u konturama. Antropomorfizirano i divinizirano sunce, Helios, plovi Oceanom oko svijeta. Njegova kola vuku konji (Grevs 1990: 137-138). Kola Apolona Hiperborejskog vuku ptice (labudi). Korespondira li doista ta starogrčka predodžba s onom brončano-dobnom podunavskom "tipa Dupljaja" ?

U indoeuropskoj simboličkoj baštini uspostavljena je veza ptica-sunce-voda-konj. Rgvedsko sunce zamišljano je kao ptica, ali i kao pastuh. Dovodi se u vezu s diskom, kotačem, tj. s kolima.

Surya je ptica u letu, on je orao, ali i bik. Surya je i sjajni pastuh (Macdonell 1974: 31). Cijeli svijet ovisi o Suryi; on sjaji za ljude i bogove koji su ga stvorili (Indra, Varuna, Mitra i dr.). On je oko Mitre

Sl. 7 Pektoral iz Prozora (prema Lo Schiavo 1970)

i Varune, ali i Agnija, koji je sunčev sjaj postavio na nebo (Macdonell 1974: 31-32). A i Soma je rodio Sunce i dao mu svjetlo (Macdonell 1974: 31). Surya je svevideći, nosi nebeski svod, mjeri dan, otjeruje bolest, zlo, tamu; živjeti, znači vidjeti izlazak Sunca (Macdonell 1974: cit.mj.).

Poput Agnija (u vodama i bilju), Surya se skriva u vodama (Hillebrandt 1981: 94).

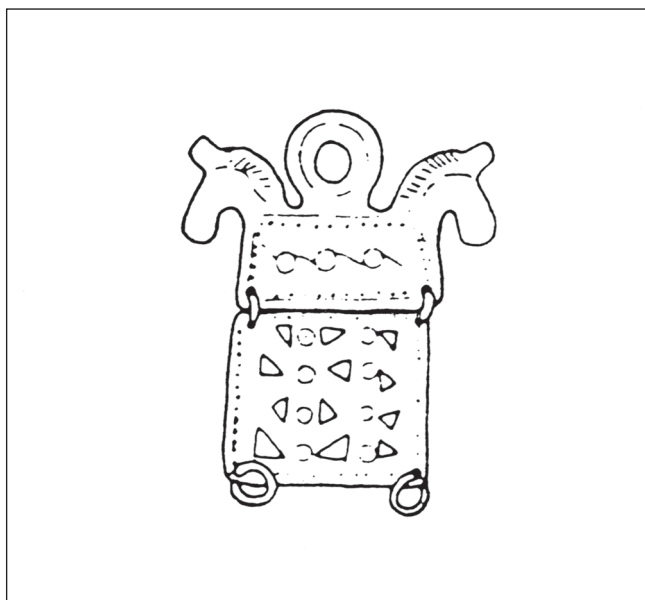
Surya je nazvan i kotačem⁴, zatim sjajnim kolima koja je na nebo postavio Mitra/Varuna (Macdonell 1974: cit. mj.). Suryina kola imaju jedan kotač. Vuče ih jedan konj; ponekad su to bezbrojni konji (Macdonell 1974: 30). Suryini konji njegovih su sedam zraka, sedam Suryinih kobila nazvano je kćerima kola (Macdonell 1974: 31).

Savitir, također Sunce, božanstvo manje konkretno od Surye, zlatni je bog (zlatnoruki, zlatnooki, zlatokosi i sl.), bog moćnog zlatnog sjaja, kojim obasjava zemlju, nebeski svod. Kola su mu zlatna, sa zlatnim rudom, s dva blještava ili pak s dva ili više smeđih konja bjelonogih (Macdonell 1974: 32).

On se kreće i sve vidi, nosi svod i cijeli svijet, poprima sve oblike. Podijelio je zemaljski prostor; tri puta je okružio zrak, tri sjajne sfere neba (Macdonell 1974: cit.mj.).

I Savitir otjeruje mrak, zlo, donosi besmrtnost, blagoslov, ravna vjetrovima i vodama; poput Pušana i Surye, gospodar je svega što se kreće i miruje. On je najvažnije gibanje u Kozmosu (Macdonell 1974: 32-34).

⁴ Prema mitu, Indra je pobijedio Suryu i ukrao mu kotač (Macdonell 1974 : 31)

Sl. 8 Pektoral iz Kompolja (prema Lo Schiavo 1970)

Kao i Agni, on je “Apam napat” - potomak voda; ponekad je nazvan i “prajapati” svijeta. (Macdonell 1974: 34).

Moćni Agni (Oganj), vatra u svim aspektima, bitno nadopunjuje rgyvedski simbolički, filozofsko-poetski svijet sunca i svjetla. Često je uspoređen (ili identificiran) sa Suncem, ali i Somom (Ježić 1986: 163).

Agni također nosi nebeski svod, stoji na vrhu svijeta; on dijeli zračni prostor (Macdonell 1974: 98). Gospadari svim bogatstvima na zemlji, nebu ili pak na zemlji, nebu i oceanu. Jer, Agni, s više sjedišta, više je puta rođen; on je trorođeni i dvorođeni (Macdonell 1974: 93, 98).

A konj u indoeuropskoj baštini, u svojoj simboličkoj višeslojnosti je i solaran.

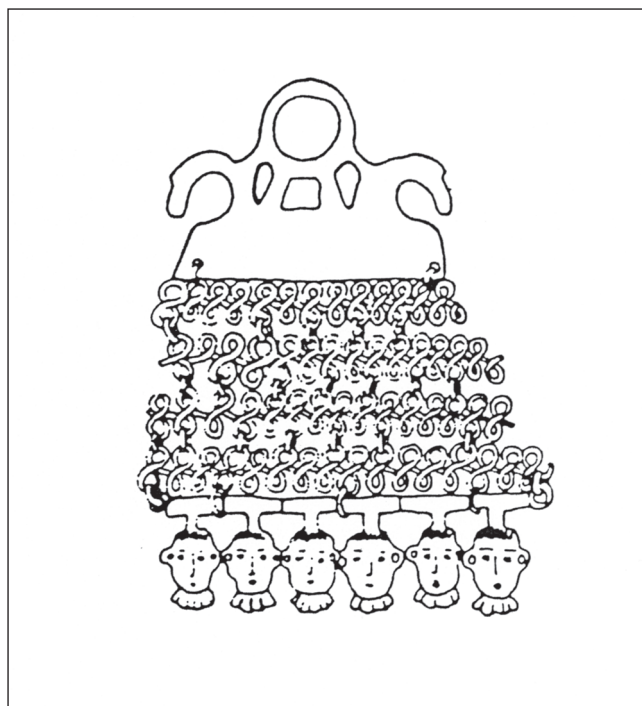
Staroindijski sveti/žrtveni konj ujedinjuje simboliku vatre, vode, Zemlje i Kozmosa. Bitan je element staroindijske kozmologije i jasno prisutan u ritualnoj praksi. Njegova simbolika osobito se dobro očituje u strukturi njegove žrtve.

U vedskoj mitološkoj/religijskoj tradiciji konj je nastao ili žrtvom Puruše (protokozmičkog čovjeka) ili je rođen u vodi (moru).

Kako svaka žrtva predstavlja stvaranje kozmosa i konjska žrtva, koja po važnosti slijedi onu ljudsku, ali i žrtvu “some” (tještenice), kreira Kozmos i sudjeluje u održavanju svijeta, poretka, “rte”, istine (Veljačić & Iveković 1980: 20-21; Ježić 1986: 176-177).

Iz prve, najvrednije ljudske žrtve (Purušinim samožrtvovanjem) nastalo je sve; varne, brahman, nebo, cijeli svijet i “od nje se konji porode” (Narayana, RV X, 90, Puruša) (Ježić 1986: 250).

Solaran, vedski konj je božanski i vatreni trkač, rođen na nebu; on je “iz mora ili praznora izronio

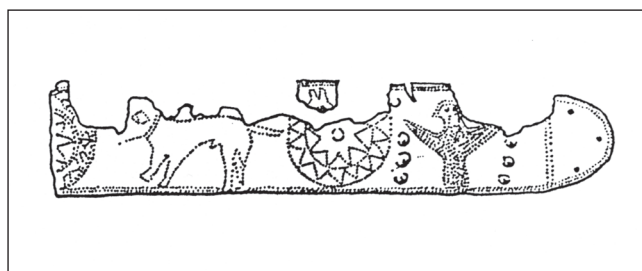
Sl. 9. Pektoral iz Jezerina (prema Lo Schiavo 1970)

prvi”, “Indra ga prvi uzjaha, Gandharva mu uzdu pridržava. Od sunca konja sazdate dobrostivi” (“Pohvala žrtvenom konju- Kozmosu”, RV I, 163) (Iveković 1981: 81-82).

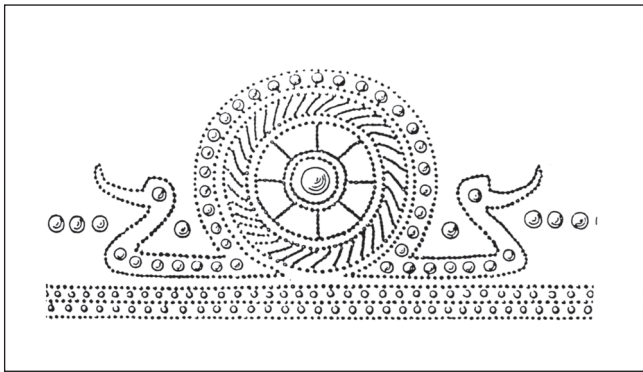
Prvi (sveti) konj je, dakle, stvoren iz kozmičke vode, učinjen od sunca (vatre). Kao sunčeva životinja, rođena u kozmičkim vodama, simbolički obuhvaća Nebo i Zemlju; u njemu se odražava mikro i makrokozmos (Ježić 1986: 177)

Žrtvovan, konj odlazi bogovima, spaja se sa suncem (Ježić 1986: 152).

Upanišadska tradicija također izjednačuje konja i kozmos; izravno povezuje konjsku žrtvu, vodu i oganj (sunce). Čak je i konjska anatomija (poput Purušinog tijela) najtješnje povezana s nastankom dijelova kozmosa. “Zora je doista glava žrtvenog konja, sunce oko, vjetar dah, otvorena usta oganj “vaišvanara”, a godina je biće žrtvenog konja. Nebesa su njegova leđa, međuprostor trbuh, zemlja kopito, strane svijeta bokovi, međustrane rebra, godišnja doba udovi.... Uzlazeće sunce je njegova prednja strana, a zalazeće stražnja (Iveković 1981: 162).

Sl. 10 Pojas sa Syrosa (prema Gimbutas 1965)

Sl. 11 Motiv "sunčeve lađe" na metalnoj posudi - detalj (prema Majnarić-Pandžić 1998)

I zatim citat:

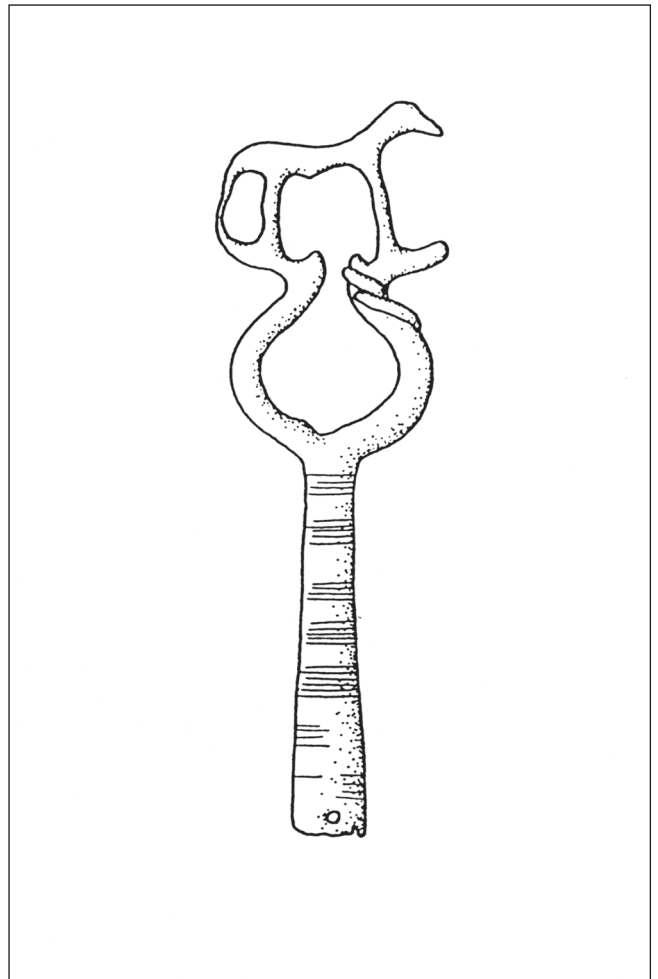
"Postavši hat vodio je bogove, kao pastuh vodio je "gandharve", kao trkač demone, kao konj ljude. More je njegov srodnik, more je njegov izvor (Iveković 1981: 162).

Vedska veza svetog pastuha i ptice, prisutna u solarnoj simbolici, osobito je izražena kod božanskog Surya; istovremeno je identificiran s pticom i konjem.

Iako tipičnu solarnu lađu (starije) kulture polja sa žarama vuku ptice, a ne konji, u nekim kontekstima (mlađeg) brončanog doba upravo konji vuku kola tj. disk. Konj, dakle, sudjeluje u kompoziciji sličnoj ili gotovo identičnoj strukturi ptičje/solarne lađe. To je, bez sumnje, solarni konj, simbolički izjednačen sa pticom⁵. Zamjena ptice konjem, odnosno, ikonografska sinteza ptica-konj, dobivaju zamah početkom željeznog doba (Italija i drugdje).⁶ Te pojave nisu strane mlađoj kulturi polja sa žarama i prostoru pod njezinim utjecajem. Ptica i konj osnovni su figuralni motivi konjske opreme u pojedinim regijama s određenom ikonografsko-simboličkom tradicijom kulture polja sa žarama (von Hase 1969: 5, 53-56).

Na osebujnom egejskom prikazu, s pojasa sa Syrosa, negdje iz zadnjih stoljeća II. tis. pr. Kr. konji, slično kolima iz Trundholma, vuku disk uz pratnju antropomorfizirane ptice (Sl. 10) (Gimbutas 1965: 118, sl. 81). Kombinacija simbola sa Syrosa možda je doista pod utjecajem srednjoeuropske simbolike (Gimbutas 1965: cit. mj.).

Simboličnost zamjene ptice konjem dobro potvrđuju relativno "osjetljivi" artefakti s početka željeznog doba, npr. žezla u kulturnim kontekstima (Istra, Veneto, Bologna) koji su prihvatili spaljivanje i druge elemente kulture polja sa žarama.

Sl. 12 Brončano žezlo iz Nezakcija, gr. I/12 (prema Mihovilić 2001)

Na nezakcijskom brončanom žezlu iz groba I/12 (Sl. 12) (Mihovilić 2001: 78, T 8-26) ikonografski koegzistiraju ptice i konj, što je odraz stanja u historijskoj društveno/religijskoj simbolici tijekom 8. st.pr.Kr. Doduše, slični predmeti, (i kalup za njihovu izradu) nađeni su i na susjednom prostoru, u ženskom grobu 777, Bologna - S.Vitale, u naselju Montagnana - Borgo S. Zeno (11. - 8. st.pr.Kr.) (Mihovilić 2001: 78, al. 42). Upotreba istih predmeta (žezla) u različitim kulturnim kontekstima, u načelu ipak im oduzima (izvornu, dakle, solarnu) simboličnost.

I na japodskom pektoralu iz Kompolja ikonografski su ujedinjeni ptica i konj u određenoj simboličnoj (solarnoj) sintaksi (Sl. 4). Iako zamjenjuju pticu konjem⁷ na tipu pektoralnog nakita (Sl. 3-9) tijekom 6. - 5./4. st. pr. Kr., Japodi u to vrijeme ipak nisu napustili "ptičju" ikonografiju kulture polja sa žarama (osebujni

⁵ Konjska oprema prisutna je u već u starijoj kulturi polja sa žarama sjeverne Hrvatske i Europe, no, nije precizirana uloga konja u životu (rat i dr.) i simbolici (religiji) (Gimbutas 1965: 230, 310, 315-316; Vinski-Gasparini 1973: 99-100).

⁶ Je li to isticanje konja samo odraz novih okolnosti (diferencijacija ratničke, aristokratske klase)?

⁷ Motiv konja (npr. sitna plastika) čest je kod Japoda (Majnarić-Pandžić 1998: 290-291)

privjesci s ptičjim protomama iz Prozora, Kompolja, Smiljana i dr.) (Kukoč 1995 : 51-80).

Tijekom željeznog doba Liburni i Japodi nisu "koristili" simbolički sustav kulture polja sa žarama već, dakako, vlastiti. Ali, "Urnenfelder" simbolika, svojom solarnom "univerzalnošću" (s "pričom" o ptičjoj lađi), bar u svojim površinskim slojevima, lako je bila "čitljiva" Liburnima, Japodima i drugima, posebno u prvim stoljećima I. tis. pr. Kr.

U tom kontekstu objašnjiva je pojava relativno intenzivne ikonografije "Urnenfelder" tipa na liburnskom nakitu (pektoralima) s početka željeznog doba i kasnije, ili iste ikonografije kod Japoda i nakon 6. st.

Upravo zamjena ptice konjskim likom na pragu mlađeg željeznog doba potvrđuje simboličnost-solarnost, i ptice i konja u dvjema kulturama. Zamjena, dakle, u liburnskom, posebno u japodskom krugu, nije bila slučajna, dekorativna, bez značenja; ona je bila namjerna i "logična", izvedena po "pravilima" solarne simbolike.

Bez sumnje, radi se o jednoj dugotrajnoj autohtonoj (brončanodobnoj?) "solarnoj" simboličkoj niti (japodskoj, vjerojatno i liburnskoj), koja je pod utjecajem "podunavskog" kruga (Majnarić-Pandžić 1998: 207), možda i posredstvom željeznodobnih kultura s Apeninskog poluotoka, poprimila oblike (ikonografiju), ali i određene, uglavnom, općenite "solarne" aspekte kulture polja sa žarama. Oni pretpostavljaju solarnu dinamičnost egzistencije, svijeta, Kozmosa.

Unatoč očitom prodiru ikonografske sintakse i stanovitim simboličkim elementima kulture polja sa žarama u japodsko-liburnski krug (Majnarić-Pandžić 1998: 308) i nadalje, samo se naslućuje tijek integracije konkretnih "Urnenfelder" simbola u autohtono, japodski, odnosno, liburnski simbolički sustav. U pektoralima s konjskim protomama, već na pragu mlađeg željeznog doba, živi tek "sjećanje" na izvornu, "podunavsku" simboliku; ono se opire definiciji. Uostalom, simboli "otkrivaju skrivajući i skrivaju otkrivajući" (G. Gurvitch).⁸

POPIS LITERATURE

- Batović 1981 Š. Batović: Nakit u prapovijesti sjeverne Dalmacije. Nakit na tlu sjeverne Dalmacije od prapovijesti do danas. Zadar.
- Chevalier & Gheerbrant 1987 J. Chevalier & A. Gheerbrant: *Rječnik simbola*. Zagreb.
- Drechsler-Bižić 1978 R. Drechsler-Bižić: Japodska grupa. U: *Praistorija jugoslavenih zemalja*, 5, Željezno doba. Sarajevo, 391-442
- Gimbutas 1965 M. Gimbutas: *The Bronze Age Cultures of Central and Eastern Europa*. The Hague.
- Grevs 1990 R. Grevs: *Grčki mitovi*. Beograd.
- von Hase 1969 F.-W. von Hase: *Die Tensen der Früheisenzeit in Italien*. Prähistorische Bronzefunde, XVI/ 1, München.
- Hillebrandt 1981 A. Hillebrandt: *Vedic Mythology*. v. I-II. Delhi-Varanasi-Patna, 1981.
- Iveković 1981 R. Iveković: *Počeci indijske misli*. Beograd.
- Ježić 1986 M. Ježić: *Rgvedski himni*. Zagreb.
- Kossack 1954 G. Kossack: *Studien zum Symbolgut der Urnenfelder und Hallstattzeit Mitteleuropas*. RGF, 20, Berlin.
- Kukoč 1995 S. Kukoč: Antropomorfnu privjesak tipa Prozor. *Diadora*, 16-17, Zadar, 51-80.
- Macdonell 1974 A. A. Macdonell: *Vedic mythology* (reprint). Delhi-Varanasi-Patna.
- Lo Schiavo 1970 F. Lo Schiavo: Il gruppo liburnico-japodico, *Atti della Accademia Nazionale dei Lincei. Memorie*, VIII, 14 (6), Roma.
- Majnarić-Pandžić 1998 N. Majnarić-Pandžić: Brončano i željezno doba. U: *Prapovijest. Povijest umjetnosti u Hrvatskoj*, Zagreb.
- Mihovilić 2001 K. Mihovilić: *Nezakcij. Prapovijesni nalazi 1900-1953*. Pula.
- O' Flaherty 1987 W. D. O' Flaherty: Horse. *Encyclopedia of Religion*, vol. 6. New York.
- Veljačić & Iveković 1980 Č. Veljačić & R. Iveković: *Indijska i Iranska etika*. Sarajevo.
- Vinski-Gasparini 1973 K. Vinski-Gasparini: *Kultura polja sa žarama*. Zadar.
- Woytowitsch 1978 E. Woytowitsch: *Die Wagen der Bronze- und frühen Eisenzeit in Italien*. Prähistorische Bronzefunde, XVII/1, München.

⁸ Citirano prema Chevalier&Gheerbrant 1987, Uvod, VI

SUMMARY

BIRD AND HORSE IN SOLAR DYNAMICS OF THE WORLD

Key words: bird, horse, solar cult, Urnfield Culture, Japodi, Liburni, iconography, symbolism

Liburnian pectorals with horse heads were probably shaped after Japodian prototypes in the Late Iron Age. Iconography of Japodian and Liburnian pectorals with horse heads from the 6th and the 5th/4th century BC was derived from the motif of the “sun-boat” with antithetically placed birds that was common in the Urnfield Culture of the Late Bronze Age.

The replacement of the bird with the horse in the Japodian and Liburnian art was not coincidental or had purely decorative reasons. It was done intentionally, following the “rules” of solar symbolism. Horse is symbolical equivalent of bird. The replacement confirms solar symbolism of horse and bird in Japodian and probably also Liburnian “bird” iconography of the Iron Age.

Horses that pull Japodian and Liburnian boat (wagon) are counterpart to the birds of the Urnfield Culture that pull Sun/disc. Just like the bird/solar boat of the Urnfield Culture, it stands for dynamics of individual things, world and Universe. Despite the obvious intrusion of the Urnfield Culture iconography into the Japodian-Liburnian cultural circle, we can only begin to perceive the process of integration of the Urnfield Culture symbols in the autochthonous Japodian and Liburnian symbolical system. That process was probably enabled by autochthonous Bronze Age solar component in Liburnian and especially Japodian symbolism.

The original aspects of the “Danubian” symbolism of the “bird boat” were probably “spent” among Japodi, Liburni and elsewhere in the Late Iron Age. It remained present only in its universal, solar aspect. The “reminiscence” of that symbolism is documented with the horse figures that are present in the pectoral structure.

Translated by H. Potrebica